

Sygn. akt V ACa 164/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2015r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Tomasz Pidzik
Sędziowie:	SA Grzegorz Stojek (spr.) SA Janusz Kiercz
Protokolant:	Anna Fic

po rozpoznaniu w dniu 2 października 2015r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. J.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Aresztu Śledczego w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 21 października 2014r., sygn. akt I C 313/13

1. oddala apelację;
2. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Grzegorz Stojek	SSA Tomasz Pidzik	SSA Janusz Kiercz
---------------------	-------------------	-------------------

Sygn. akt V ACa 164/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił powództwo M. J. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Aresztu Śledczego w (...) o zapłatę na rzecz powoda kwoty 130.000 zł tytułem zadośćuczynienia i 100.000 zł na rzecz Funduszu Postpenitencjarnego oraz orzekł o kosztach procesu.

Rozstrzygnięcie oparł o następujące ustalenia faktyczne i oceny prawne.

Powód był osadzony w Areszcie Śledczym w (...) od 8 maja 2004 r. do 19 maja 2004 r., od 17 marca 2005 r. do 3 lutego 2006 r., od 5 kwietnia 2006 r. do 26 czerwca 2007 r., od 29 listopada 2010 r. do 7 grudnia 2011 r., od 11 kwietnia 2012 r. do 10 maja 2012 r.

W tej jednostce penitencjarnej powód:

- od 2 grudnia 2010 r. do 14 stycznia 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 16,38 m², przeznaczoną dla 5 osób, w której od 2 grudnia 2010 r. do 3 grudnia 2010 r. przebywały 4 osoby, od 4 grudnia 2010 r. do 6 grudnia 2010 r. – 3 osoby, od 6 grudnia 2010 r. do 14 stycznia 2011 r. – 4 osoby,
- od 14 stycznia 2011 r. do 21 lutego 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 15,59 m², przeznaczoną dla 5 osób, w której od 14 stycznia 2011 r. do 19 stycznia 2011 r. przebywało 5 osób, od 19 stycznia 2011 r. do 20 stycznia 2011 r. – 3 osoby, od 20 stycznia 2011 r. do 21 stycznia 2011 r. – 2 osoby, od 21 stycznia 2011 r. do 22 stycznia 2011 r. – 3 osoby, od 22 stycznia 2011 r. do 25 stycznia 2011 r. – 4 osoby, od 25 stycznia 2011 r. do 26 stycznia 2011 r. – 3 osoby, od 26 stycznia 2011 r. do 2 lutego 2011 r. – 4 osoby, od 2 lutego 2011 r. do 4 lutego 2011 r. – 5 osób, od 4 lutego 2011 r. do 11 lutego 2011 r. – 4 osoby, od 11 lutego 2011 r. do 18 lutego 2011 r. – 5 osób, od 18 lutego 2011 r. do 21 lutego 2011 r. – 4 osoby,
- od 21 lutego 2011 r. do 28 lutego 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 6,21 m², przeznaczoną dla 2 osób, w której w tym czasie przebywały 2 osoby,
- od 28 lutego 2011 r. do 18 marca 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 6,05 m², przeznaczoną dla 2 osób, w której w tym czasie przebywały 2 osoby,
- od 18 marca 2011 r. do 13 kwietnia 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 12,30 m², przeznaczoną dla 4 osób, w której w tym czasie przebywały 4 osoby,
- od 13 kwietnia 2011 r. do 19 kwietnia 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 15,59 m², przeznaczoną dla 5 osób, w której od 13 kwietnia 2011 r. do 15 kwietnia 2011 r. przebywało 5 osób, od 15 kwietnia 2011 r. do 18 kwietnia 2011 r. – 4 osoby, od 18 kwietnia 2011 r. do 19 kwietnia 2011 r. – 3 osoby,
- od 19 kwietnia 2011 r. do 20 kwietnia 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 13,64 m², przeznaczoną dla 4 osób, w której w tym czasie przebywały 3 osoby,
- od 20 kwietnia 2011 r. do 22 kwietnia 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 15,04 m², przeznaczoną dla 5 osób, w której w tym czasie przebywało 5 osób,
- od 22 kwietnia 2011 r. do 28 kwietnia 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 6,23 m², przeznaczoną dla 2 osób, w której w tym czasie przebywały 2 osoby,
- od 28 kwietnia 2011 r. do 20 maja 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 17,05 m², przeznaczoną dla 5 osób, w której od 28 kwietnia 2011 r. do 29 kwietnia 2011 r. przebywały 4 osoby, od 29 kwietnia 2011 r. do 4 maja 2011 r. – 5 osób, od 4 maja 2011 r. do 12 maja 2011 r. – 4 osoby, od 12 maja 2011 r. do 18 maja 2011 r. – 5 osób, od 18 maja 2011 r. do 19 maja 2011 r. – 4 osoby, od 19 maja 2011 r. do 20 maja 2011 r. – 5 osób,

- od 20 maja 2011 r. do 7 grudnia 2011 r. zajmował celę nr (...) o powierzchni 19,01 m² (Sąd Okręgowy odnotował w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku również, że powierzchnia tej celi wynosi 19,05 m²), przeznaczoną dla 6 osób, w której od 20 maja 2011 r. do 26 maja 2011 r. przebywało 6 osób, od 26 maja 2011 r. do 27 maja 2011 r. – 5 osób, od 27 maja 2011 r. do 17 sierpnia 2011 r. – 6 osób, od 17 sierpnia 2011 r. do 29 sierpnia 2011 r. – 5 osób, od 29 sierpnia 2011 r. do 6 grudnia 2011 r. – 6 osób, od 6 grudnia 2011 r. do 7 grudnia 2011 r. – 5 osób,
- od 11 kwietnia 2012 r. do 10 maja 2012 r. zajmował ponownie celę nr (...), w której od 11 kwietnia 2012 r. do 18 kwietnia 2012 r. przebywało 6 osób, od 18 kwietnia 2012 r. do 23 kwietnia 2012 r. – 5 osób, od 23 kwietnia 2012 r. do 9 maja 2012 r. – 6 osób, od 9 maja 2012 r. do 10 maja 2012 r. – 5 osób (Sąd Okręgowy podkreślił, że w dokumencie, na którym się oparł, to jest w notatce z 10 stycznia 2014 r., znalazła się nieścisłość dotycząca 6-osobowej celi nr (...), w której powód wcześniej przebywał w okresie od 20 maja 2011 r. do 7 grudnia 2011 r., gdyż w adnotacji dotyczącej okresu od 11 kwietnia 2012 r. do 10 maja 2012 r. w notatce podano, że jest to cela 2-osobowa).

Przeniesienie osadzonego do innej celi mieszkalnej w Areszcie Śledczym w (...) dyktowane było przyczynami wynikającymi z funkcjonowania jednostki penitencjarnej. Chodzi o częstą zmianą liczby osadzonych i potrzebę odpowiedniego doboru osób umieszczanych w poszczególnych celach (co wymagało uwzględnienia czynników charakterologicznych, czy dana osoba była skazana czy tymczasowo aresztowana, czy w jednostce penitencjarnej została osadzona po raz pierwszy, czy dana osoba pali papierosy).

W Areszcie Śledczym w (...) powód miał dostęp do zajęć świetlicowych i kółek zainteresowań, spośród których Sąd Okręgowy wskazał na kółko teatralne (w którym próby przeprowadzano 3-4 razy tygodniowo w okresie od września do grudnia, zaś przedstawienia odbywały się w pozostałej części roku), jakim powód nie był zainteresowany i nie brał w nim udziału. Powód korzystał z biblioteki i uczestniczył w konkursach radiowęzła. Mógł uczestniczyć w konkursach literackich i plastycznych, brać udział w redagowaniu gazetki jednostki penitencjarnej, jak każdy osadzony. W tej jednostce penitencjarnej odbywały się spotkania z aktorami, dziennikarzami, piłkarzami; uczestnictwo w takim spotkaniu było uzależnione od inicjatywy osadzonego. W Areszcie Śledczym w (...) zapewniono osadzonym możliwość korzystania z usług religijnych różnych wyznań; odbywają się tam spotkania z katechetami i księdzem (2 razy w tygodniu), zaś w niedziele odprawiane są 2 msze, a poza tym 4 razy w roku odbywają się rekolekcje. Osadzeni w tej jednostce penitencjarnej mogą korzystać z własnego telewizora i radia, za zgodą dyrektora jednostki.

Każda cela w Areszcie Śledczym w (...) jest wyposażona w 1 łóżko dla 1 osadzonego, 1 taboret, 1 stolik mały dla 2 więźniów lub 1 duży stół dla 4 więźniów, 1 szafę lub 1 dużą szafę dla 4 więźniów, półkę pod telewizor, półkę na środki czystości, wieszak, a jeśli jest takie zapotrzebowanie osadzonych, cela mieszkalna wyposażona jest też w suszarkę, zmiotkę, szufelkę, wiadro na śmieci, miskę, szczotkę do wc, lusterko. Większość cel mieszkalnych jest oświetlona jarzeniowo, przy czym oświetlenie to spełnia normę 200 luksów w miejscu przeznaczonym do czytania oraz 100 luksów w pozostałej części pomieszczenia. W celach znajdują się 2 otwory wentylacyjne dla zapewnienia cyrkulacji powietrza, a ponadto istnieje możliwość wentylacji przez otwarcie okna. Kącki sanitarne w celach mieszkalnych są zabudowane do wysokości 1,85 m i zamykane są drzwiami. Powód miał dostęp do ciepłej wody raz w tygodniu, zaś w celach jest dostęp do zimnej wody.

W Areszcie Śledczym w (...) powód raz w miesiącu otrzymywał środki higieny osobistej: pastę do zębów, papier toaletowy, krem do golenia i nożyk do golenia, 1 mydło, 200 g proszku do prania, zaś raz na pół roku – szczoteczkę do zębów. W przypadku wyczerpania środków czystości powód mógł je dokupić, a w razie braku pieniędzy na ich zakup mógł wnioskować o zapomogę. Pościel i ręczniki, które osadzony otrzymał, były wymieniane; pościel – co 2 tygodnie, ręczniki – co tydzień. W Areszcie Śledczym w (...) zapewniona jest możliwość leczenia w razie choroby, z tym że w czasie pobytu w tej jednostce penitencjarnej powód nie chorował.

W Areszcie Śledczym w (...) znajduje się 8 pól spacerowych, na których powód mógł codziennie spacerować przez godzinę. Spacerowały się według planu, w godzinach od 8.00 do 15.00, w grupach od 15 do 20 osadzonych.

Stan czystości cel mieszkalnych zależy od samych osadzonych, którzy często je dewastują.

W jednostce penitencjarnej, o którą chodzi w sprawie, przeprowadzane są remonty kąpek sanitarnych, wentylacji, a cele są malowane.

Sąd Okręgowy wskazał dowody, na których się oparł. Zeznaniami świadka A. H., powołanego przez powoda, dał wiarę jedynie w części dotyczącej osadzenia z powodem w poszczególnych celach mieszkalnych w Areszcie Śledczym w (...). W odniesieniu do pozostałej części zeznań tego świadka Sąd Okręgowy podkreślił, że nie znalazły odzwierciedlenia w materiale dowodowym zebranym w sprawie. Zeznaniami powoda dał wiarę tylko w takim zakresie, w jakim korelują z dokumentem będącym podstawą ustaleń, natomiast odmówił mu wiary w odniesieniu do warunków pobytu w Areszcie Śledczym w (...), gdyż w tej części zeznania powoda nie znajdują potwierdzenia w materiale dowodowym zebranym w sprawie.

Sąd Okręgowy wskazał treść art. 23 i art. 24 kc. Wyjaśnił, że z tych przepisów wynika kilka następstw. Po pierwsze, konieczność wykazania przez osobę domagającą się ochrony dobra osobistego faktu zagrożenia tego dobra lub już dokonanego naruszenia takiego dobra, co podlega ocenie według kryteriów obiektywnych, przy czym nie jest wykluczone subiektywne odczucie osoby żądającej ochrony prawnej, zależnie od istoty zdarzenia, na które powołuje się osoba uważająca, że jej dobra osobiste zostały naruszone. Po drugie, domniemanie bezprawności działania naruszydca, które może być przez niego wzruszone. Po trzecie, możliwość żądania zadośćuczynienia pieniężnego, o jakim mowa w art. 448 kc, w razie zawinionego działania sprawcy naruszenia dobra osobistego.

Żądając ochrony prawnej, powód wskazał na warunki w Areszcie Śledczym w (...), ze względu na które domagał się ochrony prawnej, mianowicie przeludnienie w celach mieszkalnych, niezapewnienie intymności i higieny w celach mieszkalnych oraz niezapewnienie odpowiedniej ilości zajęć kulturalnych i oświatowych.

Ochrona, o którą wystąpił powód dotyczy wyłącznie działań bezprawnych, a nie jest bezprawne takie działanie, które ma umocowanie w przepisach prawa.

Z art. 41 ust. 4 Konstytucji wynika nakaz humanitarnego traktowania każdej osoby pozbawionej wolności bądź tymczasowo aresztowanej, co oznacza konieczność uwzględnienia minimalnych potrzeb każdego człowieka w ramach przyzwoitego poziomu życia w danym społeczeństwie. Wymaga to od władzy publicznej pozytywnych działań w celu zaspokojenia tych potrzeb, także osób pozbawionych wolności. Sąd Okręgowy stwierdził, że wprawdzie prawo międzynarodowe nie ustala konkretnych norm powierzchniowych cel mieszkalnych, jakie powinny obowiązywać w jednostkach penitencjarnych, to jednak dla krajowego porządku prawnego nie mogą być obojętne wiążące Polskę akty prawa międzynarodowego, jak Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz. U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167), Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 ze zm.), Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (Dz. U. z 1989 r., Nr 63, poz. 378), Europejska konwencja o zapobieganiu torturom oraz niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu (Dz. U. z 1995 r. Nr 46, poz. 238 ze zm.). Sąd Okręgowy odwołał się zwłaszcza do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPC) na tle art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dotyczącego kwestii nadmiernego zagęszczenia w celi mieszkalnej w jednostkach penitencjarnych. Jako niehumanitarne, ETPC określił złe traktowanie, zamierzone, stosowane nieprzerwanie przez dłuższy czas, jeśli spowodowało u ofiary obrażenia ciała albo intensywne cierpienie fizyczne lub psychiczne, z tym że już samo długotrwałe przebywanie w przepełnionych celach, w warunkach uwłaczających ludzkiej godności, stanowi wystarczającą podstawę uznania, że doszło do poniżającego traktowania, naruszającego art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. ETPC podkreślił w swych orzeczeniach, że cierpienie i poniżenie muszą wykraczać poza nieunikniony ich element związany z daną formą zgodnego z prawem traktowania lub karania. Oceniając warunki uwięzienia, ETPC uwzględniał ich skumulowany efekt, a zatem również, ale nie wyłącznie, przeludnienia celi. Gdy idzie o przeludnienie w celi, ETPC akcentuje złe warunki sanitarne, niehigieniczność i brak prywatności przy korzystaniu z urządzeń sanitarnych, permanentną niemożliwość zaspokajania potrzeby snu spowodowaną niewystarczającą liczbą łóżek i nieustannie włączonym światłem, niedostateczne oświetlenie,

uniemożliwiające czytanie, złą wentylację celi, szczególnie uciążliwą dla osób niepalących osadzonych z palącymi, czy warunki prowadzące do rozprzestrzeniania się chorób, bądź brak możliwości leczenia. Odwołując się zaś do judykatury polskiej, Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że godność człowieka podlega ograniczeniom, które są niezbędne (konieczne) w demokratycznym państwie prawnym. Odbywający karę pozbawienia wolności musi się bowiem liczyć z ograniczeniami swobód i praw mieszczącymi się w granicach prawa regulującego odbywanie kary pozbawienia wolności.

Powód nie udowodnił, że warunki w Areszcie Śledczym w (...), w jakich odbywał karę pozbawienia wolności były tego rodzaju, że doszło do naruszenia godności osadzonego i to w stopniu wymagającym udzielenia mu ochrony prawnej. Nie stanowiło takiego naruszenia umieszczenie sanitariatów w celach mieszkalnych, związane jest to bowiem z konieczną dolegliwością, z którą wiąże się pobyt w zamkniętej jednostce penitencjarnej. Uciążliwość w postaci rzekomej niemożności utrzymania porządku w celach mieszkalnych poprzez wydawanie środków czystości w ilości do tego niewystarczającej również nie stanowi naruszenia godności osadzonego. Zmiana cel mieszkalnych, w jakich powód był osadzony wywołana była charakterem działalności jednostki penitencjarnej.

Zapewnienie przez prawo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego. Zgodnie bowiem z art. 30 Konstytucji, przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Obowiązek ten powinien być realizowany przez władze publiczne przede wszystkim tam, gdzie Państwo działa w ramach imperium, realizując swoje zadania represyjne. Wykonywanie tego obowiązku w sposób należyty ma jednak miejsce wtedy, gdy nie prowadzi do większego ograniczenia praw człowieka i jego godności, niż wynika to z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka. Naruszenie godności skazanego zachodzi wtedy, gdy cierpienia i upokorzenie przekraczają konieczny element cierpienia wpisanego w odbywanie kary pozbawienia wolności, zwłaszcza przy bierności zakładu karnego, który nie dba o poprawę warunków odbywania kary i godzi się na przepełnienie cel, nie dba o zwiększenie ich liczby, o remonty, o polepszenie warunków, w tym żywieniowych, czy wreszcie kulturalnych. Tymczasem w jednostce penitencjarnej, w której osadzony był powód podejmowane były działania zmierzające do zniwelowania przeludnienia cel i poprawy warunków w nich panujących. Poziom dolegliwości powoda związany z czasowym przebywaniem w przeludnionych celach, bez zamierzenia, by go przez to poniżyć i upokorzyć, był tego rodzaju, że nie sposób zasadnie mówić o poniżającym traktowaniu go. Sąd Okręgowy podkreślił jednak, że w Areszcie Śledczym w (...) zachowano w odniesieniu do powoda powierzchnię celi mieszkalnej, która jest określona w przepisach prawa regulujących odbywanie kary pozbawienia wolności. Z przyczyn niezależnych od pozwanego warunki w poszczególnych celach mogły stanowić niedogodność dla przebywających w nich osób pozbawionych wolności, przy czym powód nie dowiódł, że niedogodności te występowały w celach, w których on przebywał. Niedogodności te mogłyby być uznane za bezprawne, gdyby były wynikiem działania celowego, o znacznym stopniu dolegliwości dla osoby osadzonej (a ku temu brak dowodów) lub pozwany tolerowałby taki stan, bez żadnych widocznych reakcji. Strona pozwana podejmowała jednak stosowne działania, by te dolegliwości niwelować. Cele były wizytowane; wszelkie usterki można było zgłaszać i były one usuwane na bieżąco. Tylko działania stwarzające niegodziwe, poniżające dla każdego osadzonego warunki lub ich tolerowanie przez dłuższy czas uznane są za bezprawne, rodzące prawo do ochrony godności na podstawie art. 24 kc, a to w stanie faktycznym sprawy nie miało miejsca. Poziom dolegliwości doznanych przez powoda był tego rodzaju, że wedle kryteriów obiektywnych nie naruszał jego godności, jako osoby osadzonej w jednostce penitencjarnej, o którą chodzi w sprawie.

Sąd Okręgowy dodatkowo argumentował, że zasadny jest zarzut przedawnienia wywodzony z art. 442¹ § 1 kc, gdy idzie o roszczenia dotyczące 3 lat wstecz od daty złożenia pozwu. Zgodnie bowiem z tym przepisem, roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia, jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Powód wniósł pozew w dniu 6 listopada 2013 r., a zatem roszczenia związane z osadzeniem go w Areszcie Śledczym w (...) w okresie do 5 listopada 2010 r. uległy przedawnieniu.

Orzeczenie o kosztach procesu Sąd Okręgowy umotywował treścią art. 99 kpc oraz § 11 ust. 1 pkt 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity w Dz. U. z 2013 r. poz. 461 ze zm.).

W apelacji powód w istocie wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa.

Zarzucił poczynienie błędnych ustaleń w przedmiocie warunków odbywania kary pozbawienia wolności, które ocenił jako naruszające jego godność.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Wywodząc o naruszeniu jego godności warunkami pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w (...), powód wskazał w apelacji na odbywającą się raz w tygodniu zbiorową kąpiel z obcymi osobami i sam fakt, że dostęp do ciepłej wody miał tylko raz w tygodniu przez 10 minut, na osadzenie w celi mieszkalnej nr (...), którą określił jako nieprzystosowaną do pobytu kilku osób ze względu na jej powierzchnię, na brak wentylacji kącika sanitarnego i takie jego nieoddzielenie od reszty celi, by niemożliwe było przedostawanie się do celi mieszkalnej woni i dźwięków mogących powstać podczas korzystania z kącika sanitarnego, na nierozstrzygnięcie, czy kącik sanitarny może być zaliczany do powierzchni pomieszczenia mieszkalnego. Podniósł też, że nie wie, czy zajęcia kulturalne, o jakich mowa w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, odbywały się, gdy był umieszczony w Areszcie Śledczym w (...), gdyż nie wskazano dat, w jakich zajęcia te były przeprowadzane, z tym że dochodzi roszczeń związanych z pobytem w tej jednostce penitencjarnej za czas od grudnia 2010 r. Kwestionuje też, by jego obowiązkiem miało być zgłaszanie usterek w celach mieszkalnych, których remontowanie nie należało przecież do jego obowiązków.

Jeśli idzie o dostęp do ciepłej wody i kąpiel raz w tygodniu, trzeba zwrócić uwagę na rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1493). Zgodnie z § 30 ust. 3 zdanie pierwsze tego rozporządzenia, skazany korzysta co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpieli. Przepis ten oraz § 32 ust. 4 zdanie pierwsze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (o treści: „Tymczasowo aresztowany korzysta co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpieli.”; Dz. U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1494) był przedmiotem analizy Trybunału Konstytucyjnego (dalej: TK). TK w wyroku z 31 marca 2015 r., U 6/14, Dz. U. z 2015 r. poz. 498, stwierdził, że oba przepisy są zgodne z art. 249 § 1 kodeksu karnego wykonawczego (dalej: kkw; na podstawie którego Minister Sprawiedliwości określił w drodze obu powołanych rozporządzeń regulamin organizacyjno-porządkowy wykonywania kary pozbawienia wolności i regulamin organizacyjno-porządkowy wykonywania tymczasowego aresztowania) i z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji (o treści: „Rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania.”) oraz z art. 4 § 1 i art. 102 pkt 1 kkw (z których pierwszy ma treść: „Kary, środki karne, środki kompensacyjne, przepadek, środki zabezpieczające i środki zapobiegawcze wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego. Zakazuje się stosowania tortur lub niehumanitarnego albo poniżającego traktowania i karania skazanego.”, zaś treść drugiego jest następująca: „Skazany ma prawo w szczególności do: 1) odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia żywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny (...).”) i z art. 40 w związku z art. 41 ust. 4 Konstytucji (z których pierwszy ma treść: „Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych.”, zaś drugi: „Każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny.”). Skoro przepis prawa dotyczący ciepłej kąpieli, o którym była mowa, jest zgodny z przepisami prawa wyższego rzędu, w tym zawartymi w Konstytucji, których treść przytoczono, a ciepła kąpiel została w Areszcie Śledczym w (...) zorganizowana

między innymi dla powoda w sposób odpowiadający przepisom analizowanym przez TK w wyroku w sprawie U 6/14, to brak jest podstaw do uznania, że postępowanie pozwanego w tym przedmiocie było bezprawne. To samo dotyczy takiego zorganizowania ciepłej kąpieli, że odbywała się z innymi osobami. Obiektywnie oceniając tak organizację kąpieli zbiorowej osób tej samej płci nie sposób bowiem zgodzić się z twierdzeniem, że tak zorganizowana kąpiel narusza prawo do intymności w sposób nie dający się pogodzić z nakazem poszanowania godności człowieka.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd pierwszej instancji odnotował, że cela nr (...) jest pomieszczeniem 6-osobowym, którego powierzchnia to $19,05 \text{ m}^{(2)}$ (strona 3 uzasadnienia, k. 169 akt sprawy), po czym odnotował, że cela nr (...) jest celą 2-osobową o powierzchni $6,19 \text{ m}^{(2)}$ (strona 4 uzasadnienia, k. 170 akt), następnie – zwracając uwagę na nieścisłość powołanego dowodu – odnotował, że cela nr (...) jest celą 6-osobową o powierzchni $19,01 \text{ m}^{(2)}$ (strona 5 uzasadnienia, k. 171 akt). Trzeba więc zwrócić uwagę na to, że Sąd Okręgowy, dokonując omawianego ustalenia, posłużył się notatką służbową kierownika działu penitencjarnego Aresztu Śledczego w (...) z 10 stycznia 2014 r. (k. 44-46), w której wskazano w odniesieniu do celi nr (...), że „wg normatywu jest to cela sześciuosobowa o powierzchni $19,01 \text{ m}^{(2)}$ ” (k. 46) oraz – jednocześnie – że „wg normatywu jest to cela dwuosobowa o powierzchni $6,19 \text{ m}^{(2)}$ ” (k. 46). Trafnie ostatecznie Sąd Okręgowy jednak ustalił, że cela nr (...) Aresztu Śledczego w (...) jest normatywnie celą 6-osobową o powierzchni $19,01 \text{ m}^{(2)}$, co odnotował w tej części uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w której przedstawił analizę wiarygodności i mocy dowodowej materiału dowodowego. Prawidłowość ostatnio naprowadzonego ustalenia znajduje potwierdzenie w innym dokumencie, stanowiącym jeden z załączników do pisma procesowego powoda z 8 lutego 2014 r. (k. 52-61), na które powołał się powód, mianowicie w piśmie Dyrektora Aresztu Śledczego w (...) z 23 stycznia 2013 r. do powoda, stanowiącego odpowiedź na zapytanie M. J. z 15 stycznia 2013 r. (k. 58-60). Treść tego pisma jest zbieżna z treścią notatki z 10 stycznia 2014 r., o której była już mowa, z wyjątkiem tego co dotyczy celi nr (...), gdy mowa o czasie osadzenia w niej powoda w okresie od 11 kwietnia 2012 r. do 10 maja 2012 r. W notatce (k. 46) podano: „cela nr (...) w okresie od dnia 11.04.2012 r. do 10.05.2012 r. wg normatywu jest to cela dwuosobowa o powierzchni $6,19 \text{ m}^{(2)}$ ”. W piśmie z 23 stycznia 2013 r. (k. 60) podano, że powód był osadzony „od dnia 11 kwietnia 2012 r. do dnia 10 maja 2012 r. w celi mieszkalnej nr (...)” i że „jest to cela sześciuosobowa o powierzchni $19,01 \text{ m}^{(2)}$ ($3,17 \text{ m}^{(2)}$ /osobę)”. Powód nie twierdzi, że cela nr (...) jest celą 2-osobową o powierzchni $6,19 \text{ m}^{(2)}$. W apelacji podniósł bowiem, że cela nr (...) – przy zachowaniu normatywu minimum $3 \text{ m}^{(2)}$ powierzchni mieszkalnej dla 1 osoby – jest celą 5-osobową, w której przebywało 6 osób. W pierwszej instancji powód, poza pismem Dyrektora Aresztu Śledczego w (...) z 23 stycznia 2013 r., o którym była już mowa, powołał się też na inny załącznik do swojego pisma procesowego z 8 lutego 2014 r., jakim jest zarządzenie nr (...) Dyrektora Aresztu Śledczego w (...) z 28 stycznia 2008 r. w sprawie umieszczenia osadzonych w warunkach, w których powierzchnia mieszkalna wynosi mniej niż $3 \text{ m}^{(2)}$ na jedną osobę (k. 54-57), w którym brak jest adnotacji dotyczącej celi nr (...). Na 4 stronie tego zarządzenia (k. 55 odwrót), po pierwsze, kolorem zielonym zaznaczona została ta część zawartej w nim tabeli, która odnosi się do pomieszczenia nr (...) o powierzchni $18,12 \text{ m}^{(2)}$, w którym jest miejsce dla 6 osób wg normy $3 \text{ m}^{(2)}$ na 1 osobę, do którego to pomieszczenia dostawiono 2 łóżka, przez co powierzchnia pomieszczenia, w $\text{m}^{(2)}$ dla 1 osoby, to $2,27 \text{ m}^{(2)}$ ($18,12 : 6 = 3,02$; $18,12 : 8 = 2,265$), po drugie, znajduje się tam odrębna adnotacja koloru zielonego o treści: „Obecna cela (...)”, z tym że ostatnio wskazaną adnotację połączono zieloną strzałką, odręcznie narysowaną kolorem zielonym, z tą częścią tabeli w omawianym zarządzeniu, która dotyczy pomieszczenia nr (...). Powód nie wyjaśnił, kto sporządził kolorem zielonym odrębne adnotacje na zarządzeniu Dyrektora Aresztu Śledczego, ale kontekst wypowiedzi powoda w tym przedmiocie jest taki, że pozwala przyjąć, że poczynił je powód. W piśmie z 8 lutego 2014 r. (k. 52) twierdzi bowiem, że różnica treści powołanego zarządzenia nr (...) i pisma Dyrektora Aresztu Śledczego w (...), gdy idzie o powierzchnię celi nr (...) („prawie $1 \text{ m}^{(2)}$ ”), „potwierdza przekłamania w podaniu wielkości celi dokładnie celi (...)” w obu powołanych dokumentach pochodzących od Dyrektora Aresztu Śledczego. W aktach sprawy brak dowodu doręczenia Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa pisma procesowego powoda z 8 lutego 2014 r.. Jednak w piśmie tym skarżący powołał się na dokumenty opracowane przez stronę pozwaną, przez co znane są pozwanemu, z tym że nie miał możliwości odniesienia się do twierdzenia powoda i przyznania bądź zaprzeczenia tożsamości pomieszczenia nr (...) z celą nr (...). Abstrahując zatem od kwestii dowodu, że pomieszczenie nr (...), o którym mowa w zarządzeniu nr (...), jest celą nr

(...), należy zwrócić uwagę, że nawet założenie tej tożsamości nie prowadziłyby do ustalenia, że cela nr (...) w Areszcie Śledczym w (...) nie odpowiada wymogowi wynikającemu z art. 110 § 2 kkw (o treści: „Powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego, wynosi nie mniej niż 3 m⁽²⁾). Cele wyposaża się w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy zapewniający skazanemu osobne miejsce do spania, odpowiednie warunki higieny, dostateczny dopływ powietrza i odpowiednią do pory roku temperaturę, według norm określonych dla pomieszczeń mieszkalnych, a także oświetlenie odpowiednie do czytania i wykonywania pracy.”). I tak w celi, o której teraz mowa, zapewniono minimalną powierzchnię przypadającą na skazanego, która przecież musi wynosić nie mniej niż 3 m⁽²⁾. Zakładając bowiem, że jej powierzchnia to 18,12 m⁽²⁾, a nie 19,01 m⁽²⁾, i mając na uwadze, że powód nie twierdzi, by w czasie istotnym dla rozstrzygnięcia sprawy w celi nr (...) osadzonych było jednocześnie więcej niż 6 osób, i tak na skazanego przypadłoby 3,02 m⁽²⁾, gdy osadzonych było w niej 6 osób (18,12: 6 = 3,02), bądź 3,624 m⁽²⁾, gdy osadzonych było w niej 5 osób. Niezrozumiałe jest w tym kontekście stwierdzenie Sądu Okręgowego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, który najpierw ustalił powierzchnię mieszkalną, jaką zapewniono powodowi w poszczególnych celach mieszkalnych, poczynając od 2 grudnia 2010 r. do 10 maja 2012 r., odpowiadającą minimalnej powierzchni mieszkalnej określonej w art. 110 § 2 zdanie pierwsze kkw, po czym odnotował, że analizował zagadnienie poziomu dolegliwości powoda wywołanych czasowym przebywaniem w przeludnionych celach, uwzględniając, że nie było objęte zamiarem strony pozwanej, by powoda tym poniżyć i upokorzyć (strona 8 uzasadnienia, k. 174 akt sprawy). Nie może być przecież mowy o przeludnieniu w celach mieszkalnych w kontekście treści art. 110 § 2 zdanie 1 kkw, skoro zapewniono powodowi powierzchnię mieszkalną odpowiadającą obowiązującemu prawu. Subiektywne odczucia powoda co do rozmiaru zapewnionej mu powierzchni mieszkalnej, jako niespełniającej wymogu minimalnego, można zrozumieć, skoro idzie o wartość bardzo bliską minimum, o którym mowa w art. 110 § 2 zdanie 1 kkw, dotyczącą celi wieloosobowej, w której znajdują się sprzęty wymagane prawem, ale odczucia te nie zmieniają tego, że obiektywnie powierzchnia ta odpowiadała wskazanemu już wymogowi z art. 110 § 2 zdanie pierwsze kkw.

Poza powołanym już art. 110 § 2 kkw należy jeszcze przytoczyć art. 110 § 3 kkw oraz § 28 ust. 1 wskazanego wcześniej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności. Przepis art. 110 § 3 kkw ma treść: „Urządzenia sanitarne w zakładzie karnym typu półotwartego i otwartego mogą być usytuowane poza celami mieszkalnymi.” Natomiast § 28 ust. 1 rozporządzenia w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności stanowi: „Cela mieszkalna powinna być wyposażona w łóżko dla każdego skazanego, odpowiednią do liczby skazanych ilość stołów, szafek i taboretów oraz środków do utrzymania czystości w celi. Niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekłujące użytkowanie, z zastrzeżeniem art. 110 § 3 Kodeksu.” W ostatnio wskazanym przepisie chodzi o art. 110 § 3 kkw. W Polsce nie obowiązuje inna minimalna norma powierzchni celi mieszkalnej dla jednego skazanego niż 3 m². Z obowiązujących w Polsce przepisów wynika, że w zakładzie typu zamkniętego, a jak ustalił Sąd Okręgowy i czego powód nie kwestionuje, skarżący odbywał karę w Areszcie Śledczym w (...) jako zakładzie zamkniętym, niezbędne urządzenia sanitarne muszą znajdować się wewnątrz celi mieszkalnej. Znajdujące się w celi urządzenia sanitarne muszą być usytuowane w sposób zapewniający ich niekłujące użytkowanie, co wywołuje konieczność ich wydzielenia z celi właśnie po to, żeby zapewnione było niekłujące ich użytkowanie. Wydzielenie to nastąpiło w jednostce penitencjarnej, o którą chodzi w sprawie, przez wyodrębnienie kącika sanitarnego. Gdy urządzenia sanitarne są usytuowane w celi i wyodrębniono w niej kącik sanitarny, wówczas do minimalnej powierzchni celi mieszkalnej (nie mniej niż 3 m² na jednego skazanego) nie wlicza się powierzchni kącika sanitarnego. Wynika to z tego, że w zakładach typu półotwartego i otwartego obowiązuje ten sam wymóg co do rozmiaru powierzchni celi przypadającej na jednego skazanego, jak w zakładach typu zamkniętego (nie mniej niż 3 m² na jednego skazanego), choć w zakładach typu półotwartego i otwartego urządzenia sanitarne mogą być usytuowane poza celami mieszkalnymi. Usytuowanie urządzeń sanitarnych wewnątrz celi nie może prowadzić do niezapewnienia minimalnej powierzchni dla jednego skazanego (nie mniej niż 3 m²). Prowadzi to do wniosku, że jeśli urządzenia sanitarne znajdują się w kąciku sanitarnym, który usytuowany jest wewnątrz celi, wówczas powierzchnia kącika sanitarnego podlega odliczeniu od powierzchni celi, gdyż takie usytuowanie kącika sanitarnego nie może nastąpić ze szkodą dla powierzchni mieszkalnej przypadającej na jednego osadzonego. Tak też postąpił pozwany, który

w dokumentach, o jakich wcześniej była mowa i przy uwzględnieniu omówionej już kwestii powierzchni celi nr (...), wskazał powierzchnię poszczególnych cel mieszkalnych w Areszcie Śledczym w (...), w jakich powód był osadzony w czasie od 2 grudnia 2010 r. do 10 maja 2012 r., a także podał, że dana cela „wg normatywu” jest celą przeznaczoną dla określonej w dokumencie liczby osób o powierzchni określonej we wskazanym dokumencie. Gdy zaś chodzi o pozostałe urządzenia i sprzęty w celi, nie ma w obowiązującym prawie podstaw do tego, by odliczać od powierzchni celi mieszkalnej powierzchnię zajmowaną przez te urządzenia oraz sprzęty niebędące urządzeniami sanitarnymi i dopiero za podlegającą uwzględnieniu, jako minimalną, zapewnianą przez ustawodawcę przepisem art. 110 § 2 zdanie pierwsze kkw, miałaby być uznana ta powierzchnia, która byłaby wynikiem takiego działania. Wskazane wcześniej przepisy prawa nie pozwalają na taki wniosek. Przeciwnie w celi mieszkalnej o oznaczonej minimalnej powierzchni mieszkalnej (nie mniej niż 3 m² na skazanego) ma znajdować się odpowiedni sprzęt kwaterunkowy, o którym mowa w tych przepisach. Mając to na względzie, trzeba stwierdzić, że prawidłowe jest ustalenie Sądu Okręgowego, że powodowi zapewniono cele o powierzchniach mieszkalnych przypadającej na jednego skazanego w rozmiarze odpowiadającym prawu.

Jeśli zaś idzie o sposób wydzielenia urządzeń sanitarnych od celi mieszkalnej, dla zapewnienia niekrępującego ich użytkowania, zagadnienie to było przedmiotem wypowiedzi judykatury, którą Sąd Apelacyjny podziela. Wypowiedzi te sprowadzają się do tego, że o naruszeniu godności i prawa do intymności osoby osadzonej w jednostce penitencjarnej można zasadnie mówić dopiero w razie osadzenia skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności w przeludnionej celi, to jest w takiej, w której nie zapewniono minimalnej powierzchni mieszkalnej dla skazanego, o której była mowa, gdy nie oddzielono urządzeń sanitarnych od reszty pomieszczenia i nie zapewniono wszystkim skazanym osobnego miejsca do spania, gdyż łącznie takie warunki odbywania kary pozbawienia wolności nie mogą być uznane za uzasadnione i normalny element kary pozbawienia wolności. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06, OSNC 2008 r., nr 1, poz. 13, umotywował takie stanowisko treścią art. 110 § 2 kkw, w którym zawarte są wymogi dotyczące warunków bytowych w celach mieszkalnych (minimalna powierzchnia, wyposażenie cel w odpowiedni sprzęt zapewniający skazanemu osobne miejsce do spania i odpowiednie warunki higieny oraz dostateczny dopływ powietrza, jak też odpowiednia temperatura i oświetlenie). Sąd Najwyższy zwrócił też w powołanym judykacie uwagę na to, że w czasie, którego powołane orzeczenie dotyczy, w szczególności uzasadnionych wypadkach określonych w wówczas obowiązującym art. 248 kkw (przy zachowaniu trybu postępowania wskazanego w tym przepisie oraz w przewidzianych w nim przepisach wykonawczych) mogło dojść do ograniczenia wielkości powierzchni celi na jednego skazanego poniżej 3 m⁽²⁾, ale tylko na czas ściśle określony, który nie mógł być nadmiernie długi, gdyż chodziło o wyjątek od zasady określonej w art. 110 § 2 kkw. Pogląd wyrażony później przez Sąd Najwyższy, że umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m⁽²⁾ może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia jej dóbr osobistych (uchwała Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z 18 października 2011 r., III CZP 25/11, OCNC 2012, nr 2, poz. 15) dotyczy podstawowego warunku humanitarnego traktowania osoby osadzonej w jednostce penitencjarnej, jakim jest wymóg zapewnienia minimalnej powierzchni w celi mieszkalnej na jednego osadzonego, to jest nie mniej niż 3 m⁽²⁾. Wcześniej stanowisko takie wyraził TK w wyroku z 26 maja 2008 r., SK 25/07, Dz. U. z 2008 r. Nr 96, poz. 620. W uzasadnieniu tego TK stwierdził, że nadmierne zagęszczenie w celi może samo w sobie być kwalifikowane jako traktowanie niehumanitarne, a w razie wyjątkowej kumulacji różnych niedogodności może być nawet kwalifikowane jako tortura, z tym że ocena stopnia dolegliwości wynikającej z przeludnienia jednostek penitencjarnych, wymagająca analizy kumulacji innych jeszcze czynników wpływających na wartościowanie warunków przebywania w jednostce penitencjarnej, ma z natury rzeczy charakter oceny odnoszącej się do okoliczności konkretnej sprawy. Zasadniczo chodzi więc o to, żeby zapewnić skazanemu przede wszystkim odpowiednią powierzchnię mieszkalną, zaś niedochowanie pozostałych wymagań co do warunków odbywania kary pozbawienia wolności prowadzić może do takiego pogorszenia warunków odbywania kary pozbawienia wolności w zbyt ciasnej celi, że traktowane może być w konkretnych okolicznościach jako tortura. Powodowi zapewniono jednak minimalną powierzchnię mieszkalną w celach, w których był osadzony w Areszcie Śledczym w (...). Zapewnienie niekrępującego korzystania z urządzeń sanitarnych usytuowanych w celi mieszkalnej nie musi nastąpić przez takie wydzielenie kącika sanitarnego, by od pozostałej części celi oddzielony był przez wybudowanie ścian od podłogi do sufitu, ani w ogóle by był samodzielnym pomieszczeniem przeznaczonym na toalety

(tytułem przykładu wyrok Sądu Najwyższego z 5 lipca 2012 r., IV CSK 603/11, LEX nr 1228452). Sąd Apelacyjny podziela ten pogląd. Stanowisko powoda w tym przedmiocie sprowadza się w istocie do tego, że kącik sanitarny musi być wyodrębniony od pozostałej części celi mieszkalnej ścianami od sufitu do podłogi, gdyż w przeciwnym razie ma dochodzić do niezapewnienia niekrępującego użytkowania urządzeń sanitarnych. Stanowisko to nie znajduje oparcia w prawie. Jak obowiązujące w Polsce prawo nie wymaga, by kącik sanitarny musiał być odrębnym pomieszczeniem w celi mieszkalnej, tak też w tym prawie nie odnajdzie się wymogu, by w kąciku sanitarnym musiał znajdować się oddzielny system wentylacji, skoro kącik sanitarny nie musi być oddzielnym pomieszczeniem. Do odmiennego wniosku nie prowadzi wyrok ETPC z 19 kwietnia 2001 r. (skarga nr 28524/95). W sprawie tej ETPC wskazał bowiem na całkowicie odmiennie okoliczności rozpoznawanej przez siebie sprawy, mianowicie, że przynajmniej przez dwa miesiące skarżący skargą nr 28524/95 musiał spędzać znaczną część każdego 24-godzinnego okresu, będąc praktycznie przykutym do łóżka w swej celi, niemającej wentylacji oraz okien, która to cela chwilami stawała się gorąca nie do zniesienia. Ponadto ETPC wskazał na to, że skarżący musiał korzystać z toalety w obecności innego osadzonego oraz był obecny przy korzystaniu z toalety przez osoby dzielące z nim celę. Tego rodzaju okoliczności nie dotyczą powoda. Przebywał w celi, w której zapewniono mu odpowiednią powierzchnię mieszkalną, w celi była sprawna wentylacja, nie ma też mowy, by temperatura w celi nie odpowiadała wymaganej dla warunków mieszkalnych, zaś urządzenia sanitarne w kąciku sanitarnym były tak oddzielone od celi, że nie sposób mówić o tym, by powód był zmuszony do korzystania z toalety w obecności innej osoby bądź by powód musiał być obecny przy korzystaniu z toalety przez współosadzonego. W ocenie Sądu Apelacyjnego, sposób wydzielenia kącika sanitarnego zapewniał niekrępujące korzystanie z urządzeń sanitarnych, gdyż osoba korzystająca z toalety nie jest widoczna z celi, w której, poza możliwością otwarcia okna, znajduje się sprawna wentylacja.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie ma mowy o tym, by powód, jako osoba osadzona w Areszcie Śledczym w (...), miał obowiązek zgłaszania usterek w danej celi mieszkalnej i o obowiązku remontowania cel mieszkalnych przez powoda. Sama zaś możliwość zgłaszania usterek funkcjonariuszom pozwanego może przyspieszyć, a w niektórych wypadkach w ogóle umożliwić, ujawnienie się usterki celi mieszkalnej (czy urządzeń w niej), wywołującej konieczność reakcji pozwanego.

Zajęcia kulturalne, o jakich mowa w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, odbywały się, gdy powód był umieszczony w Areszcie Śledczym w (...). Ustaleń w tym przedmiocie Sąd Okręgowy dokonywał bowiem w oparciu o zeznania świadka A. S. złożonych na rozprawie w dniu 21 października 2014 r. (k. 147), który zeznawał o faktach w tym przedmiocie, jakie miały miejsce w tym właśnie czasie, zbieżnym z zatrudnieniem świadka w Areszcie Śledczym w (...).

Reasumując, Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, z uwagami wyżej przedstawionymi, i ustalenia te, jako prawidłowe, przyjmuje za własne.

Mowa też już była o ocenie prawnej ustalonych faktów, która sprowadza się do tego, że pozwany zapewnił powodowi zgodne z prawem obowiązującym w Polsce warunki osadzenia w Areszcie Śledczym w (...), jak też o tym, że nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, o jakie chodzi w sprawie. Sąd Apelacyjny odwołuje się w tym miejscu do wcześniejszych uwag w tym przedmiocie, by zbędnie ich nie powtarzać.

Jeśli zaś idzie o Europejskie Reguły Więzienne, do których powód odwołał się w apelacji, stanowią one rekomendację Rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy, przyjętą przez Komitet Ministrów w dniu 11 stycznia 2006 r. na 952 posiedzeniu delegatów, zawartą w aneksie do zalecenia Rec(2006)2. Jak to właśnie stwierdzono w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego, Europejskie Reguły Więzienne wydane zostały przez Komitet Ministrów Rady Europy, w której imieniu działa, jak stanowi art. 13 Statutu Rady Europy przyjętego w Londynie dnia 5 maja 1949 r. (Dz. U. z 1994 r. Nr 118, poz. 565), a nastąpiło to na podstawie art. 15 lit. b Statutu Rady Europy. Europejskie Reguły Więzienne nie są aktem prawnym, który obowiązywałby w Polsce, jako państwie członkowskim Rady Europy. Stosownie do art. 15 lit. b Statutu Rady Europy stanowią natomiast zalecenie Rady Europy dla rządów państw członków Rady Europy.

Reasumując, apelacja – jako bezzasadna – podlega oddaleniu na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono stosownie do wyniku sprawy w drugiej instancji (art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 99 kpc w związku z § 11 pkt 25 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, które powołał Sąd Okręgowy, a także na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturze Generalnej – tekst jednolity w Dz. U. z 2013 r. poz. 1150 ze zm.).

SSA Janusz Kiercz SSA Tomasz Pidzik SSA Grzegorz Stojek